

Artemov V., Doctor of Pedagogical Sciences, Associate Professor,
Professor National Academy of Security Service of Ukraine, Kyiv, Ukraine

FEATURES OF THE EUROPEAN TRAINING SYSTEM CONSTRUCTION IN UKRAINE

It is shown that the implementation process of the European higher education system in Ukraine lacks a deep understanding of the real consequences and possible perspective of this process. Comparison of European and Ukrainian levels of higher education is performed. It is stated that the degree of junior bachelor can be claimed in the wide labor market. It is proved that the degree of doctor of sciences in Ukraine does not fully correspond to the degree of habilitated doctor of sciences in Germany and other countries, and the requirements to the level of qualification exceed the EQF requirements for these scientists. It is proposed to reform the Ukrainian professional development system to assign graduates a doctorate by profession as analogy with universities and higher professional schools in the United States. The most detailing of higher education standards should be the subject of the utmost attention from the educational community and state institutions in Ukraine. It is stipulated that the implementation of international academic mobility can contribute to the outflow of Ukrainian prospective skilled personnel abroad. It is stated that the research components of PhD-training programs should be followed by the formation of individual, non-formal, even unique programs. The laws of Ukraine do not provide for educational and research doctors of sciences training programs. It removes from the agenda the issue of doctoral studies programs in Ukraine, leaving, at the same time, high requirements for the qualification of this category of scientists that exceed the EQF requirements. It is proposed by the example of the Baltic states to grant automatically a PhD-degree to all candidates of science who so desire and who are entitled to it but former doctors of sciences to habilitate. It is suggested to continue scientific researches of Ukrainian higher education system in order to ensure effective entry into the European educational community.

Keywords: the system of training highly qualified scientific personnel, academic mobility, habilitation, educational standards, research programs

УДК 371.1

Х. Бахтіярова, канд. пед. наук, доц., проф.
Національний транспортний університет, Київ
І. Середіна, зав. навч. лаб. кафедри філософії та педагогіки,
Національний транспортний університет, Київ

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ІНЖЕНЕРА-ПЕДАГОГА НА ОСНОВІ КОМПЕТЕНТІСНОГО ПІДХОДУ

Присвячено темі якості освіти на теренах України. Проаналізовано місце і роль якості європейської вищої освіти, а саме те, що Європейський союз розглядає якісну освіту, передусім, як інструмент економічного зростання на шляху до розбудови більш компетентно спроможної й динамічної спільноти. Забезпечення випускникам вищих навчальних закладів такого рівня підготовки, який водночас дозволяє би їм продовжувати освіту в будь-якій країні Євросоюзу та бути спроможним на ринку праці, вимагає застосування інших підходів у підготовці та вимірюванні навчальних досягнень студентів. Також розглядаються актуальні питання забезпечення якості навчання майбутніх інженерів-педагогів за допомогою компетентісного підходу. Стаття охоплює важливість моделювання компетенцій та особливості впровадження компетентісного підходу в процес професійного навчання для випускників закладів вищої освіти професійних дисциплін. Проаналізовано питання значущості моделювання компетенцій і особливості впровадження компетентісного підходу в процес професійної підготовки майбутніх викладачів інженерних дисциплін у вищій школі.

Доведено, що якість професійної педагогічної підготовки майбутніх інженерів-педагогів обґрунтовано викликає необхідність формування у студентів необхідних компетенцій, які поєднують знання, навички, уміння; здібності й риси особистості; показники загальної культури; уміння якісно виконувати професійні обов'язки. Набуття майбутніми фахівцями системи інженерних і психолого-педагогічних знань, навичок та умінь спрямовано на формування компетенцій, які слід розглядати як результат навчання за напрямом "Професійна освіта (транспорт)".

Ключові слова: якість освіти; професійна підготовка; конкурентоспроможність інженера-педагога; компетентність; компетентісний підхід у навчанні; види професійних педагогічних компетенцій.

Постановка проблеми. На земній кулі вже понад два десятки років під егідою ООН у другий четвер листопада щорічно відзначається *Всесвітній День якості*, девіз якого – "Якість в ім'я кращого життя". Тут інтегрується все: якість товарів та послуг, відносини, управління тощо. Це – квінтесенція, об'єднання всіх видів діяльності для того, щоб людина жила щасливо, а не була рабом свого існування. Разом із цим наприкінці ХХ ст. у світі розгорнулася геополітична конкуренція за якість життя, зокрема за якість інтелектуальних ресурсів країн. Саме тому відбуваються зміни у системах освіти більшості країн, спрямовані на підвищення освітнього рівня якості освіти. Політика якості становить основу внутрішньої освітньої політики багатьох країн і України зокрема.

Інтеграція України до загальноєвропейського простору, кардинальні зміни на ринку праці потребують перегляду традиційних підходів до підготовки інженерно-педагогічних кадрів вищої школи та моніторингу якості отриманих освітніх послуг. У зв'язку з цим детермінована необхідність аналізу сучасної інженерно-педагогічної освіти, визначення основних тенденцій, закономірностей, перспектив розвитку професійної підготовки майбутнього інженера-педагога, адже педагогічна діяльність такого

фахівця пов'язана із розв'язанням різних, постійно мінливих завдань, якість яких залежить від рівня спрямованих компетентностей.

Отже, у сучасних умовах постає питання "якість професійної підготовки" та пов'язаних із цим питань "компетенція", "компетентність", "компетентісний підхід".

Метою статті є розгляд проблем якості професійної освіти та компетентісний підхід як один із чинників їхньої реалізації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз наукових досліджень та публікацій засвідчив, що існує значний світовий теоретичний і практичний доробок у царині інтеграції та трансформації поняття "якість освіти", а також складових її досконалості: "компетенції", "компетентності".

Із кінця 1990-х років проблеми якості освіти активно розробляються на пострадянському просторі, продукуючи дедалі нові аспекти дослідження, що знайшло своє відображення в наукових пошуках В. Андрющенка, О. Велико, Ю. Зіньковського, К. Левківського, Т. Мірських, В. Болотова, Н. Щипачової та багатьох інших. Огляд існуючих джерел європейської оцінки якості вищої освіти переважно засвідчує такі світові концептуальні підходи:

- компетентісний розгляд проблеми якості через створення ключових елементів (освітніх стандартів, оцінки

досягнень незалежними організаціями, автономії освітніх закладів тощо);

- розуміння можливостей більш об'єктивної оцінки якості освіти лише із плинном певного версифікаційного часу;
- визначення рейтингу вищих навчальних закладів переважно за такими основними параметрами, як репутація в суспільстві, вступний конкурс, науковий потенціал професорсько-викладацького складу (у т. ч. нобелівських лауреатів), фінансові ресурси закладу, задоволеність студентів якістю та організацією навчального процесу, задоволеність роботодавців якістю підготовки фахівців;
- повага до відмінностей між різними національними системами, а також до індивідуальних конкурентних переваг з оцінюванням закладу в цілому;
- використання оцінки як засобу звітності та засобу сприяння розвитку навчального закладу;
- використання багаторівневого системного моделювання при плануванні досліджень з якості освіти;
- тенденція до використання єдиної термінологічної гаузі освіти [2, с. 173];
- широке розуміння освітніх досягнень (досягнення предмета, динаміка освітніх досягнень, відношення навчальних предметів, ключові міжпредметні компетентності).

Щодо питань формування компетентності майбутніх фахівців, то значну кількість досліджень здійснено завдяки співпраці МОН України, НАПН України та міжнародних організацій при створенні серії публікацій якості освітньої політики, де також було висвітлено основні засади компетентнісного підходу [1]. Зокрема, загальні теоретичні засади про компетентності та компетентність розглядаються у працях Л. Бурлачука, І. Зімньої, І. Зязюна, Л. Лепіхової, А. Соколової, А. Хуторського; питання про компетентності та компетентність у професійній діяльності фахівців різних напрямів – у роботах Ю. Варданян, О. Кісельової, О. Козирева, Л. Одиноць, О. Пейчевої, О. Садон, В. Семіченко, О. Сергєєнкової, В. Тенішевої, Ю. Тукачова, А. Федосєєва, О. Черепанової, Н. Яковлевої тощо.

Виклад основного матеріалу. Як зазначає більшість дослідників, якість освіти – це узагальнений показник розвитку суспільства в певному часовому вимірі, відтак його треба розглядати в динаміці тих змін, що характеризують поступ держави в контексті світових тенденцій. Якщо за основу взяти міжнародний стандарт, що регламентує поняття якості продукції та послуг, то під якість освіти треба розуміти сукупність властивостей і характеристик освітнього процесу, які надають їм здатності задовольнити освітні потреби споживачів освітніх послуг.

Вітчизняне законодавство під якість освіти розуміє ступінь відповідності набутих знань, умінь і навичок студентів вимогам стандартів вищої освіти. У широкому сенсі під якість освіти слід розуміти збалансовану відповідність процесу, результат самої освітньої системи меті, потребам і соціальним нормам (стандартам) освіти. Так, відповідно до Закону України "Про вищу освіту", основною метою діяльності закладів вищої освіти є забезпечення умов, необхідних для отримання особою вищої освіти, підготовка фахівців для потреб України тощо. Головні завдання закладів вищої освіти – це здійснення освітньої діяльності, яка відповідає стандартам вищої освіти, наукової та науково-технічної, творчої, мистецької, культурно-виховної, спортивної, оздоровчої діяльності, підготовки наукових і науково-педагогічних кадрів, а також забезпечення культурного й духовного розвитку особистості та виконання державного замовлення і угод на підготовку фахівців, вивчення попиту на окремі спеціальності на ринку праці та сприяння працевлаштуванню [11, с. 172].

Отже, логічним є висновок про те, що якість освіти – це багатовимірне методологічне поняття, яке різнобічно віддзеркалює суспільне життя. У широкому розумінні якість освіти є важливим гарантом збереження та зростання інтелектуального потенціалу суспільства, чинник соціальної стабільності, економічного добробуту країни, її конкурентоспроможності й національної безпеки. Забезпечення високоякісної освіти на всіх етапах і рівнях, оцінка досягнутої якості, проведення порівняльних досліджень – це завдання сьогодення, які мають не тільки педагогічний, а й соціальний і суто науковий контекст.

Як уже зазначено, європейська інтеграція розглядається в Україні як процес внутрішньої трансформації суспільства на основі європейських цінностей, утвердження в Україні " нової " моделі якості освіти. Сучасним завданням вітчизняної вищої освіти є підготовка фахівців, компетентність яких визначалась б у освітньому просторі. Одним із найефективніших методів досягнення цієї мети є впровадження компетентнісного підходу до підготовки фахівців професійної сфери навчання.

Основна мета професійно-технічної освіти (далі – ПТО) у сучасних умовах – підготувати професійно-компетентних кваліфікованих фахівців, соціально активних і здатних до самореалізації, професійного розвитку, творчої праці та відповідального виконання своїх професійних функцій відповідно до вимог національних та міжнародних стандартів якості. Саме на це звертається увага у Стратегічній рамковій програмі Європейського співробітництва у галузі освіти та професійної підготовки "Освіта і навчання 2020" (Strategic Framework for European Cooperation Educational Training "EF 2020") [1], де визначені напрями реформування професійної освіти у плані зближення української професійної освіти з європейською та націоналення її на підвищення якості професійної підготовки майбутніх фахівців.

У зв'язку із цим актуальною стає вимога якісної підготовки інженерно-педагогічних кадрів на підставі парадигми системної інтеграції діяльнісного, особистісно-орієнтованого і компетентнісного підходів. При цьому професійна компетентність викладача технічних дисциплін за визначенням Н. Брюханової вказує на те, що "людина з високим ступенем гнучкості умінь та глибоким розумінням сутності відповідних процесів та явищ дійсності володіє певними групами досвідних надбань стосовно тих чи інших напрямів здійснення професійної педагогічної діяльності"[4, с. 417].

Словник іншомовних слів пояснює походження слова "competentia" від латинського "належати по праву" і вживається в сучасній мові для визначення кола питань, в яких дана особа має пізнання і досвід [8, с. 91]. Трактуювання поняття "компетенція" та похідних від нього понять "компетентність" та "компетентнісний підхід" у сучасній науковій літературі не є однозначним. У різних словниках тлумачення досліджуваних понять визначається як:

- "компетентність" – якість людини, яка володіє всебічними знаннями у певній галузі [3, с. 254];
- "компетентний" – знаючий, обізнаний, авторитетний у певній галузі [5, с. 131];
- коло питань, з якими людина обізнана і які необхідні для здійснення її професійної діяльності [10, с. 166];
- "компетентнісний підхід" – спроба дати відповідь на запитання, чому і як навчати [7];
- переорієнтація в освітньому процесі "із процесу на результат освіти в діяльнісному вимірі" [9, с. 104].

Міжнародна комісія Ради Європи у своїх документах розглядає поняття компетентності як загальні або ключові базові вміння, фундаментальні шляхи навчання, навчальні навички та вміння, опорні знання тощо. Також компетентності передбачають спроможність особистості сприймати та відповідати на індивідуальні й соціальні потреби та комплекс ставлень, цінностей, теоретичних і практичних знань [6].

Як бачимо, у колах наукової спільноти, серед учених, лінгвістів, педагогів, психологів, дидактів немає єдиного визначення та розуміння понять "компетентності", "компетенцій", "компетентного підходу". Це суттєво впливає на якість освітніх програм, оскільки результатом їх освоєння є саме набір компетенцій, якими має володіти випускник вищого навчального закладу.

Наводячи види компетенцій інженера-педагога, автори в більшості випадків користуються інтуїтивним уявленням, власним досвідом, умовами розвитку професійної діяльності та особистості майбутнього інженера педагога.

Узагальнюючи більшість можливих варіантів, ми схиляємося до думки, що:

- компетентність – це властивість професіонала, яка одночасно вказує на його спроможність доцільно й ефективно діяти за певних обставин;

- компетенція – це складова компетентності, рівень професійної підготовленості фахівця, наявність у нього знань, навичок та умінь, необхідних для виконання практичних завдань.

При цьому компетентності поділяються на професійні в певній галузі та соціальні (у сфері спілкування з людьми, формування соціальних навичок, мотивів поведінки) [9, с. 16].

Теорія і практика реалізації компетентнісного підходу демонструє безліч варіантів класифікації компетенцій. Стосовно діяльності майбутнього інженера-педагога визначаються компетенції, яким надається особливе значення у професійній освіті Європейського співтовариства.

Міжнародний моніторинговий комітет (IGiP) уважає, що для майбутнього інженера педагога необхідно мати технічну, педагогічну, соціальну, психологічну і нормативно-етичну компетенції, а також професійно-дидактичні, організаційні, комунікаційні компетенції та компетенції контролю і здатність до рефлексії й саморозвитку[6].

Більш обґрунтовано, на наш погляд, до визначення компетенції підійшли науковці Української інженерно-педагогічної академії (УІПА). Вони, орієнтуючись на основні функції педагогічної діяльності інженерно-педагогічних кадрів, виділяють такі компетенції: методологічну, комунікативну, проєктувальну, менеджерську, науково-дослідну, креативну. При цьому, стосовно діяльності інженера-педагога, шляхом аналізу цільових (соціально-професійних) функцій майбутнього викладача інженерних дисциплін, визначено ключові компетенції:

- виховна – соціально-культурна компетенція, що включає культуру усної та письмової мови, знання іноземних мов, соціальну інформованість і компетентне відношення до засобів масової інформації;

- навчальна – когнітивно-дидактична компетенція, що припускає знання пізнавальних здібностей учнів, особливостей цілепокладання і проєктування змісту й технології особистісно-орієнтованого навчання;

- розвивальна – психолого-педагогічна;

- виробничо-технологічна.

Усе це засвідчує, що концепція компетентної освіти сьогодні є однією із провідних психолого-педагогічних теорій, а

компетентнісний підхід посилює практичну зорієнтованість навчання, його предметно-професійний аспект.

Сукупність компетенцій, які відображають вимоги до фахівця, цілі діяльності чи професійної підготовки, утворюють модель професійних компетенцій, яка проєктується на конкретну посаду, професію, навчальну програму.

За результатами контент-аналізу встановлено, що компетенція – це інтегрована особистісно-діяльнісна категорія, що формується під час навчання в результаті поєднання початкового особистого досвіду та здатності застосування набутих знань, навичок та умінь у процесі продуктивної діяльності.

Сьогодні ми підтримуємо думку науковців УІПА, що найоптимальнішими вважаються види професійних педагогічних компетенцій майбутнього інженера-педагога, які дозволяють отримати модель зазначеного фахівця, а саме:

- методологічна;
- проєктувальна;
- креативна;
- комунікативна;
- науково-дослідна [4, с. 247].

Формування методологічної компетенції у майбутніх інженерів-педагогів, які навчаються у Національному транспортному університеті за напрямом "Професійна освіта (транспорт)", здійснюється упродовж усієї підготовки шляхом безпосереднього та опосередкованого вивчення певних дисциплін, до яких належать "Методологічні засади професійної освіти", "Теорія та методика виховної роботи", "Дидактичні основи професійної освіти", "Методика професійного навчання: дидактичне проєктування", "Методика професійного навчання: основні технології навчання". Протягом навчання відбувається неодноразове звертання до конкретного навчального матеріалу на різних рівнях, що зміцнює його засвоєння, але без зайвого дублювання.

Проєктувальна компетенція – найскладніша, адже вона є головною у професійній педагогічній діяльності викладача технічних дисциплін.

Саме вона ґрунтується на певній методології, демонструючи її адекватність, корисність та результативність і, водночас, вона визначає поведінку педагога під час виконання будь-яких дій – тих самих методологічних, а також комунікативних, креативних, менеджерських, науково-дослідницьких.

Віддаючи належне винахідливості, спритності, оригінальності, швидкості та іншим рисам особистості викладача, які більше виявляються під час його безпосередньої взаємодії зі студентським, педагогічним чи виробничим колективами, зауважимо, що всьому цьому передують ретельна підготовка, яка, власне, і є основою для проєктування.

Зважаючи на потенційні місця працевлаштування та посадові обов'язки інженерів-педагогів (викладач, майстер, інструктор, методист тощо), було визначено дисципліни, які мають забезпечити такі різні напрями педагогічного проєктування, як: "Теорія та методика виховної роботи", "Методика професійного навчання" (у двох частинах) та "Креативні технології навчання". Вони забезпечують виокремленні раніше етапи педагогічного проєктування: підготовку, розробку, перевірку та завершення. Із кожної навчальної дисципліни розроблено цілі, зміст і технології у вигляді методів, засобів та форм навчання.

Специфіка педагогічної діяльності інженера-педагога полягає в тому, що вона не обмежена зосередженістю на педагогічних діях як таких (суто дидактичних, виховних, організаційних тощо). Ця діяльність відображає специфіку

професійної зайнятості робітників виробництва (службовців) та, відповідно, їхню професійну підготовку в професійно-технічних або вищих навчальних закладах (I–II рівнів акредитації). Отже, і творчий компонент підготовки цих кадрів має відображати два компоненти: технічну творчість (стосовно роботи з об'єктами професійної діяльності) на виробництві та педагогічну творчість (щодо організації та здійснення педагогічної діяльності у зазначених вище навчальних закладах). Це пояснює вибір двох дисциплін: "Основи інженерно-педагогічної творчості" та "Креативні технології навчання", опанування яких має привести до формування креативної компетенції у майбутніх інженерів-педагогів.

Тенденція досліджує – суть освітнього процесу будь-якого рівня та напряму. Засадами для цієї тенденції є комунікативні процеси, які стосовно освітньої галузі отримують певні властивості:

- переважає навчально-технічне, усне та письмове мовлення;
- опрацювання інформації за певними правилами;
- спеціальні принципи спілкування й розв'язання конфліктних ситуацій між викладачами та студентами.

Отже, за таких умов важливо сформулювати у майбутніх інженерів-педагогів як базові стилістично-риторичні вміння, так і майстерність щодо реалізації розробленого дидактичного проекту під час проведення занять. Для досягнення цієї мети було обрано дві дисципліни: "Риторика" та "Комунікативні процеси у педагогічній діяльності", "Педагогічна майстерність та інноваційні технології", які й забезпечують формування комунікативної компетенції.

Наступним етапом становлення професійної майстерності майбутніх інженерів-педагогів є вдосконалення складових педагогічної діяльності у навчально-виховному процесі у професійно-технічних та вищих навчальних закладах (I–II рівнів акредитації), що сприятиме підвищенню ефективності підготовки фахівців. Відповідно, певної сформованості вимагають вміння як пояснювати нововведення, так і власне "бачити" проблему, визначати рівень її дослідження та актуальності, формувати експериментальну базу, проводити наукові дослідження, опрацювати й впроваджувати в педагогічну практику отримані результати. Усе це становить науково-дослідницьку компетенцію педагогічних кадрів, з метою формування якої і вивчають дисципліну "Основи наукових досліджень".

Після вивчення дисципліни "Методологічні засади професійної освіти", "Дидактичні основи професійної освіти", "Теорія та методика виховної роботи", "Методика професійного навчання: дидактичне проектування", "Методика професійного навчання: основні технології навчання", "Основи інженерно-педагогічної творчості", "Креативні технології навчання", "Риторика", "Комунікативні процеси у педагогічній діяльності" і "Педагогічна майстерність та інноваційні технології" студенти виходять на першу педагогічну практику (9-й семестр) і отримують спеціальне комплексне завдання.

Мета педагогічної практики – забезпечити адаптацію студента до професійно-педагогічної діяльності в умовах реального навчального закладу. Саме практика дає можливість пересвідчитися, наскільки сформована професійна компетентність викладача технічних дисциплін, наскільки розвинені вміння у проектно-конструкторській діяльності, як майбутній викладач реалізує свій технологічно-організаційний та пошуково-дослідницький потенціал.

Висновки. Отже, європейський рівень якості й доступності професійної освіти, на який взято курс в Україні, обумовлює постійне підвищення якості освіти, однією з ланок якої є інженерно-педагогічна освіта. Із проведеного аналізу видно, що якість професійної педагогічної підготовки майбутніх інженерів-педагогів обґрунтовано викли-

кає необхідність формування у студентів необхідних компетенцій, які поєднують знання, навички, уміння; здібності та риси особистості; показники загальної культури; уміння якісно виконувати професійні обов'язки. Набуття майбутніми фахівцями системи інженерних і психолого-педагогічних знань, навичок та умінь спрямовано на формування компетенцій, які слід розглядати як результат навчання за напрямом "Професійна освіта (транспорт)". Подальші дослідження можуть бути спрямовані на визначення особливостей оформлення професійних компетенцій, поширення їх переліку для підготовки фахівців різних напрямів відповідно до вимог стандартів нового покоління в умовах європейської інтеграції та сучасних тенденцій на ринку праці.

Список використаних джерел

1. Official Journal of the European Union (EN). – Vol. 52. – 28.5.2009. – С. 119/02. – pp. 2–10.
2. Болотов В. А. О построении общероссийской системы оценки качества образования / В. А. Болотов // Вопр. образования. – 2005. – № 1. – С. 5–10.
3. Большая энциклопедия Кирилла и Мефодия [Электронный ресурс]. – 2001. – Режим доступа: www.km.ru.
4. Брюханова Н. О. Основи педагогічного проектування в інженерно-педагогічній освіті : моногр. / Н. О. Брюханова. – Харків : НТМТ, 2010. – 438 с.
5. Волков Ю. Г. Человек: энциклопедический словарь / Ю. Г. Волков, В. С. Поликарпов. – М : Гардарики, 2002. – 520 с.
6. Ключові компетенції. Дослідження організації Європейського співробітництва та розвитку // Інформаційн. вісн. освітньої політики в Європі. – 2012. – С. 13–14.
7. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи. Бібліотека з освітньої політики / за заг. ред. О. В. Овчарук. – К. : "К.І.С.", 2010. – 171 с.
8. Краткий словарь иностранных слов / под ред. И. В. Лехина и Ф. Н. Петрова. – 7-е изд. – М. : Гос. издательство иностранных и нац. словарей, 1982. – 488 с.
9. Плохий В. С. Инновационный подход к модернизации модульной системы профессионального обучения на основе концепции компетентности / В. С. Плохий // Проблемы разработки та впровадження модульної системи професійного навчання (модуль 2001): зб. наук. пр. – К. : Науковий світ, 2001. – С. 16–28.
10. Фрумин Исак. Компетентносный подход как естественный этап обновления содержания образования [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://eureka.net>.
11. Фундаменталізація професійної підготовки у вимірі Європейського освітнього простору / М. Ф. Дмитриченко, Х. Ш. Бахтиярова, Н. М. Глушенко та ін. – К. : НТУ, 2013. – 276 с.

References

1. Official Journal of the European Union (EN) – Vol. 52. 28.5.2009. С. 119/02. – R. 2–10.
2. Bolotov V. A. O postroenyy obshcherosyyskoy systemy otsenky kachestva obrazovaniya / V. A. Bolotov // Vopr. obrazovaniya. – 2005. – № 1. – S. 5–10.
3. Bolshaya entsyklopedyya Kyrylla y Mefodyya [Elektronnyy resurs], 2001. – Rezhym dostupa: www.km.ru.
4. Bryukhanova N. O. Osnovy pedahohichnoho proektuvannya v inzhenerno-pedahohichnoyi osviti : monohrafiya / N. O. Bryukhanova. – UIFA. – Kharkiv : NTMT, 2010. – 438 s.
5. Volkov Yu. H., Polykarpov V. S. Chelovek: entsyklopedychesky slovar / Yu. H. Volkov, V. S. Polikarpov. – M : Hardarya, 2002. – 520 s.
6. Klyuchovi kompetentsiyi. Doslidzhennya orhanizatsiyi Yevropeyskoho spivrobitnytstva ta rozvytku // Informatsiynyy Visnyk osvithoyi polityky v Yevropi. – 2012. – S. 13–14.
7. Kompetentnisnyy pidkhid u suchasnyy osviti: svitovyy dosvid ta ukraiynskiy perspektyvy. Biblioteka z osvith'oyi polityky / pid zahal'noyu red. O. V. Ovcharuk. – K. : "K.I.S.", 2010. – 171 s.
8. Kratkyy slovar ynostrannykh slov / pod red. Y. V. Lekhina y F. N. Petrova. 7-e yzd. – M. : Hos. yzdatel'stvo ynostrannykh y nats. Slovarey, 1982. – 488 s.
9. Plokhyy V. S. Ynnovatsyonnyy podkhod k modernyzatsyy modul'noy systemy professyonalnoho obuchenyya na osnove kontseptsyi kompetentnosti / V. S. Plokhyy // Problemy rozrobky ta vprovadzhenyya modul'noy systemy professyonalnoho navchannya (modul' 2001): zb. nauk. prats. – K. : Naukovyy svit, 2001. – S. 16–28.
10. Frumyn Ysak. Kompetentnosnyy podkhod kak estestvennyy etap obnovenyya soderzhannya obrazovaniya [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupa: <http://eureka.net>.
11. Fundamentalization of vocational training in the European dimension of education / M. F. Dmitrichenko, H. Sh. Bakhtiarova, N. M. Glushenko and other. – K.: NTU, 2013. – 276 pp.

Надійшла до редколегії 18.08.18

Kh. Bakhtiyarova, PhD, Associate Professor
National Transport University, Kyiv, Ukraine
I. Seredina, Head of the training laboratory of Department of Philosophy and Pedagogy
National Transport University, Kyiv, Ukraine

QUALITY ASSURANCE OF VOCATIONAL TRAINING FOR ENGINEERS&PEDAGOGUES BASED ON COMPETITIVE APPROACH

The theme of the quality of education in the territory of Ukraine is devoted. The place and role of the quality of European higher education has been analyzed, namely the fact that the European Union regards quality education as an instrument of economic growth for building a more competent and dynamic community. To ensure for graduating students such a level of training, which would allow them simultaneously to build up their education in every single state of the European Union and be demanded in the workforce markets, necessitates application of other approach to the vocational trainings and rating of students' performances. The present article addresses up-to-date issues of quality assurance of the educational training for graduating engineers-teachers by using the competence approach. It also covers the importance of competencies modelling and features of competent approach implementation into vocational training process for graduating teachers of professional (engineering) disciplines at higher educational establishments. In this respect the present article addresses up-to-date issues of quality assurance of the educational training for graduating engineers-teachers by using the competence approach. It also covers the importance of competencies modelling and features of competent approach implementation into vocational training process for graduating teachers of professional (engineering) disciplines at higher educational establishments.

It is proved that the quality of professional pedagogical training of future engineers-educators causes the need to form in students the necessary competences that combine knowledge and skills; abilities and personality traits; indicators of general culture; skills to perform professional duties qualitatively. Mastering by future specialists the system of engineering and psycho-pedagogical knowledge, skills and abilities is aimed at forming the competencies that should be considered as the result of training in the direction "Professional education (transport)".

Keywords: education quality; vocational training; competitiveness of engineers&pedagogues; competency; competitive approach in training; types of vocational pedagogics competences.

УДК 378

Н. Дем'яненко, д-р пед. наук, проф.,
Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова, Київ

АРХІТЕКТОНІКА ТЬЮТОРИНГУ У ВИЩІЙ ШКОЛІ

Обґрунтовано феномен тьюторства у вищій школі. Розкрито сутність понять: "тьютор", "тьюторіал", "тьюторська дія". Тьюторський супровід у вищій школі трактовано як педагогічну діяльність із індивідуалізації освітнього процесу, що передбачає постановку і реалізацію освітніх цілей особистості засобами розроблення індивідуальних освітніх траєкторій та впровадження індивідуальних освітніх програм. Основою і головною умовою тьюторингу визначено партнерські суб'єкт-суб'єктні відносини викладач – студент. Доведено значення тьюторства у формуванні відкритого освітньо-наукового простору вищої школи, розвитку сучасних інтеграційних процесів в освіті.

Ключові слова: тьютор, тьюторський супровід, тьюторіал, індивідуальна освітня траєкторія, індивідуальна освітня програма, партнерство в освіті.

Постановка проблеми. Сучасний етап реформування української освіти спрямований на забезпечення її відкритості, індивідуалізацію освітніх процесів. Актуалізується особистісне спрямування освітнього розвитку, орієнтування на пошук нового шляху в професії, професійне самозростання, набуття авторського стилю діяльності. В умовах звернення до цінностей індивідуального вибору акцент зміщується на особисту відповідальність, прийняття самостійних рішень щодо подальшої власної освіти, а отже, на перше місце виходять проблеми професійно-педагогічного супроводу у визначенні індивідуальної освітньої траєкторії, самоосвіти й саморозвитку особистості. На наш погляд, цим сьогодні й зумовлено інтерес до реалізації принципу індивідуалізації на рівні тьюторських практик. Тьюторство стає вагомим ресурсом розвитку освітньо-наукового середовища вищої школи, а партнерські суб'єкт-суб'єктні відносини викладач – студент основою і умовою реалізації тьюторської технології [1, с. 10–12].

Мета публікації – доведення значення тьюторства у формуванні відкритого освітньо-наукового простору вищої школи, розвитку сучасних інтеграційних процесів в освіті. **Завдання:** обґрунтувати феномен тьюторства, розкрити його значення для розвитку інтеграційних процесів в освіті в умовах сьогодення.

Стан дослідження. Визначаючи дефініцію "тьютор", звернемося до авторських підходів: 1) педагог-наставник, походить від англ. "tutor" і лат. "tutor", що означає "спостерігаю", "пікуюся" – помічник, наставник студента (С. Гончаренко, 1997); 2) викладач-консультант або куратор, який допомагає в організації індивідуального навчання і здійснює організаційно-методичне керівництво

дидактичним процесом у рамках конкретної освітньої програми (Т. Ковальова, 2009); 3) викладач, наставник, який допомагає студентам коледжу, університету найоптимальніше побудувати освітній процес (Т. Єфремова, 2000). Урахування цих поглядів дозволяє трактувати "тьюторство" у вищій школі як засіб індивідуалізації освіти, що передбачає створення реальних умов для входження студента в процес освіти, управління власною освітньою траєкторією.

Принагідно зазначимо, що тьютор є центральною фігурою, а тьюторство – офіційно визнаним компонентом системи англійської університетської освіти. Це куратор, опікун, вихователь, індивідуальний науковий керівник студента (М. Комлев, 2006). Історичним корінням тьюторства завдячує Оксбриджській моделі освіти, із тією різницею, що в Оксфорді всі зазначені функції виконує одна й та сама особа, а в Кембриджі тьютор веде практичні заняття і називається supervisor. У його обов'язки входить контроль за успішністю студентів, їх ставленням до освітнього процесу, формуванням навичок самостійної роботи. Підготовка тьюторів у Великій Британії – спеціально розроблена система, яка дозволяє майбутнім тьюторам опанувати інноваційні особистісно орієнтовані технології для пожиттєвої освіти людини.

Виходячи з того, що базою розповсюдження тьюторства є індивідуальна спрямованість освіти, під індивідуалізацією освітнього процесу (в широкому контексті) розуміємо спосіб забезпечення кожній людині права і можливості на формування власної освітньої мети, освітньої траєкторії, надання осмисленості дидактичній дії за рахунок урізноманітнення її типу, формування індивідуального замовлення в освіті, бачення власних освітніх перспектив.